

Umsögn Útgáfufélags Austurlands (711201-2380) um frumvarp til laga um breytingu á lögum um fjölmiðla, nr. 38/2011, með síðari breytingum

Útgáfufélag Austurlands ehf., sem gefur út vikublaðið Austurbyggann og netmiðilinn Austurfrétt, fagnar tillögum um stuðning við fjölmiðla. Ljóst er að sá stuðningur sem lagður er til myndi skipta rekstur Útgáfufélags Austurlands miklu máli. Félagið gerir þó athugasemdir við breytingar sem orðið hafa á tillögunum undanfarna mánuði.

Um stöðu héraðsfréttamiðla

Á síðastliðnu ári hlutu fjölmiðlar sérstakan rekstrarstyrk vegna Covid-19 faraldursins, úthlutuðum á svipuðum forsendum og gert er ráð fyrir í frumvarpinu. Í hlut Útgáfufélagsins komu rúmar þrjár milljónir króna. Sá styrkur skipti miklu máli. Í fyrsta lagi hefði framhald útgáfu félagsins staðið verulega tæpt án hans, í öðru lagi veitti styrkurinn ákveðið andrými til að byrja að skoða lausnir til framtíðar. Fyrirtæki í þröngri rekstrarstöðu berjast við að halda sér á floti og eiga erfitt að leggja til hliðar fjármuni í nýsköpun og þróun, sem þó óneitanlega er nauðsynleg fyrir framtíðina. Rekstrarstyrkur getur veitt miðlunum getu til að aðlagja sig að rekstrarumhverfinu, sem verulega hefur breyst með aukinni rafmiðlun. Um áhrif hennar var fjallað vel og ítarlega í skýrslu um rekstrarumhverfi einkarekinna fjölmiðla frá árinu 2018.

Þessi þróun hefur ekki síst komið hart niður á héraðsmiðlum sem hafa ýmist týnt tölunni eða dregið verulega saman seglin síðustu ár. Aðrir, eins og Útgáfufélag Austurlands, hafa róið lífróður. Uppsafnað tap félagsins árin 2015-19 nam um fjórum milljónum króna. Fleira kemur til en rafræn samkeppni, breytingar og hækkar á þjónustu Íslandspósts á síðasta ári komu afar illa við héraðsfréttamiðlana.

Bæði íslenskar og erlendar rannsóknir hafa ítrekað sýnt fram á menningar- og lýðræðislegt mikilvægi staðbundinna fjölmiðla. Þannig hafa bandarískar rannsóknir (sjá www.cjr.com) meðal annars sýnt fram á að þar sem héraðsfréttamiðlar hverfa minnkar aðhald gagnvart stjórnvöldum og fyrirtækjum, minnihlutahópum reynist erfiðra að koma sjónarmiðum sínum á framfæri og samfélagsþátttaka minnkar sem aftur dregur úr þátttöku í lýðræði, svo sem kosningum.

Í tilfelli félagsins er óhætt að fullyrða að sá tiltölulega hógværi stuðningur sem gera má ráð fyrir að félagið geti notið, verði frumvarpið að lögum, myndi engu að síður skilja á milli feigs og ófeigs í rekstri þess og þannig tryggja framtíð staðbundinnar fjölmiðlunar á Austurlandi.

Einstök atriði frumvarpsins

Útgáfufélag Austurlands sendi áður athugasemdir um breytingar á lögum 38/2011 þann 10.1.2020. Síðan hafa orðið nokkrar breytingar á frumvarpinu, ekki allar til bóta.

Almennt teljum við þær kröfur sem gerðar eru til fjölmiðla í frumvarpinu sanngjarnar og fögnum sérstaklega að tekið sé tillit til staðbundinna miðla. Með kröfum um minnst þrjá starfsmenn á ritstjórn á landsmiðlum, eða einn á staðbundnum miðlum, er tryggð mikilvæg fjölbreytni í íslenskri fjölmiðlaflóru.

Í umsögn Útgáfufélags Austurlands í fyrra var bent á að skilyrði um útgáfutíðni væri hátt og gæti reynst minni miðlum erfitt. Með breytingum nú virðist það vera fallið út. Á sama tíma og félagið fagnar því að reynt sé að koma á móts við minni miðla varar það við að kröfur um lágmarksútgáfutíðni verði algjörlega felldar út.

Í frumvarpsdrögum í fyrra var gert ráð fyrir að aðalmarkmið prent- og netmiðla væri að miðla fréttum og fréttatengdu efni. Eins var þar að finna lágmark ritstjórnarefnis og kröfur um að ákveðið hlutfall þess byggðist á sjálfstæðri heimildaöflun.

Útgáfufélag Austurlands gagnrýnir harðlega að slík skilyrði séu ekki lengur fyrir hendi í frumvarpinu. Með því er tekið stórt skref frá yfirlýstu markmiði laganna, eins og fram kemur í greinargerð, að markmiðið sé að „styrkja þá miðla sem beinlínis efla lýðræðið í landinu með fréttaflutningi og upplýstri umræðu.“ Fjölmiðlar eru ein af stóðum lýðræðis og með rekstrarstuðningi er ríkið bæði að viðurkenna mikilvægi þeirra og treysta stöðina. Þess vegna eiga þeir miðlar sem sannarlega sinna því hlutverki að njóta forgangs. Útgáfufélag Austurlands telur vandasamt að réttlæta stuðning til miðla sem hvorki hafa það markmið að efla lýðræðið né sinna sjálfstæðri efnisöflun.

Á sama tíma og þessi skilyrði eru felld niður hefur hámarki styrkupp hæðar á hvern fjölmiðil verði breytt úr 50 milljónum í 25% af heildarpottinum, eða alls 100 milljónir miðað við núverandi áætlun. Útgáfufélag Austurlands telur þessar breytingar koma illa niður á minni miðlum og geta skaðað samkeppni á fjölmiðlamarkaði. Í fyrsta lagi fá þeir umsækjendur sem þegar eru stórir meira í sinn hlut og með minni skilyrðum verða fleiri, jafnvel miðlar sem gefnir eru sem fagrit um tiltekin áhugamál en enga lýðræðislega skírskotun, um það sem eftir er. Útgáfufélagið telur því þarft að herða skilyrðin á ný, eins og bent hefur verið á að framan, eða auka fjármagn til verkefnisins töluvert.

Félagið telur framför í skilyrðunum að miðill skuli hafa verið skráður hjá Fjölmiðlanefnd í að minnsta kosti 12 mánuði áður en hann fær styrk.

Í eldri frumvarpsdrögum var í 2. grein að finna sérstaka heimild ráðherra til viðbótargreiðslu til staðbundinna fjölmiðla. Útgáfufélagið telur miður að þá heimild sé ekki að finna í lögnum, enda eins og bent er á í eldri greinargerðum með frumvarpinu, þarft að styrkja staðbundna miðla sérstaklega.

Þá vill Útgáfufélag Austurlands ennfremur benda á atriði sem ekki er komið inn á í frumvarpinu en getur skipt staðbundna miðla miklu máli, sem eru pósthúðargjöld og þjónusta Íslandspósts. Það kom glögglega í ljós á síðasta ári hversu miklu máli þjónusta og verðlagning á pósthjónustu skiptir í rekstri

fjölmiðla og þar er að finna annan vettvang þar sem ríkið getur beitt sér til að bæta rekstrarskilyrði staðbundinna prentmiðla.

Þá hefur í tengslum við frumvarpið mikið verið rætt um stöðu RÚV ohf. á auglýsingamarkaði. Vera RÚV á auglýsingamarkaði hefur ekki skipt Útgáfufélag Austurlands teljandi máli. Félagið telur kröfur um að RÚV hverfi að auglýsingamarkaði örökstuddar í ljósi fordæma, bæði erlendis sem héraðs. Evið þekkjum það vel að auglýsingatekjur sem svæðisútlit RÚV á Austurlandi tók áður til sín, skiluðu sér lítið sem ekkert til einkarekinna fjölmiðla í fjórðungnum eftir að útsendingar þess voru lagðar af.

Lokaorð

Útgáfufélag Austurlands telur þann stuðning sem boðaður í frumvarpinu geta ráðið úrslitum um framtíð fjölmiðlunar á landsbyggðinni. Fjarað hefur undan staðbundnum miðlum víða um heim og héraðs virðast þeir standa á krossgötum. Tillögurnar hafa verið lengi í smíðum, þær eru almennt vel rökstuddar og sanngjarnar. Við hvetjum því þingmenn til að samþykkja frumvarpið eins fljótt og kostur er að teknu tilliti til þeirra athugasemda sem hér að framan hafa komið. Fulltrúar félagsins eru tilbúnir til að koma fyrir þær þingnefndir sem um málið fjalla verði þess óskað.

F.h. Útgáfufélags Austurlands

Gunnar Gunnarsson, ritstjóri

Sverrir Mar Albertsson, stjórnarformaður